

Redaktör: Marie Sundberg debatt@di.se Telefon 08-573 650 98

Från att ha varit en het bransch med mycket snabb tillväxt, som göddes med offentliga medel, brottas världens vindkraftsindustri i dag med en besvärande överkapacitet. Dess extrema kapitalintensitet gör vindkraften till en dålig jobbskapare, skriver **Marian Radetzki** och **Jonny Fagerström**.

Vindkraftsbubblan har blivit uppenbar efter finanskrisen

Svensk vindenergi, SV, beräknar att den planerade utbyggnaden av vindkraften till 25–30 terawatt-timmar, TWh, 2020 skapar 12 000–14 000 nya jobb. Denna oerhört ambitiösa satsning kräver väldiga subventioner som enligt vår överslagskalkyl uppgår till 300 miljarder kronor fram till 2035. Samtidigt blir elen dyrare om investeringarna förverkligas.

Studier som har gjorts i bland annat Norge och Spanien demonstrerar att SV:s siffror är en myt. Subventionskostnaden per stadigvarande jobb i vindkraften klarar jämförelsen med kostnaderna för andra jobbskapande åtgärder dåligt. Och många arbetstillfällen går förlorade när förbrukarna får betala mer för elen.

Norska erfarenheter 2008–2009 visar att subventionerna i snitt har varit 6,4 miljoner kronor för varje permanent vindkraftsjobb. En park med 32 vindkraftverk, som färdigställs sommaren 2011 uppges ha förbrukat 587 Mkr i statligt investeringsstöd och väntas ge åtta bestående arbetstillfällen. Det blir häpnadsväckande 73,5 Mkr i kapital per jobb.

En analys av den nyöppnade parken Havsnäs i Västernorrland ger snarlika

Jonny Fagerström

Föreningen svensk landskapsskydd

Marian Radetzki

professor, nationalekonomi, Luleå tekniska universitet, LTU

resultat. Investeringen på sammanlagt 1,75 miljarder kronor i 48 vindkraftverk, om än med mindre statlig frikostighet än i Norge, beräknas ge högst 30 permanenta jobb under tidig driftfas. Det motsvarar 58 Mkr per sysselsatt person.

Självfallet är jobb fler under byggfasen. Men de upphör när verken tas i drift. En betydande del av investeringarna används dessutom till import av utrustning. Då hamnar obben utomlands. I Norge beräknas 3 av 4 kronor försvinna till utländsk industri som producerar vindkraftsutrustning. Dessa erfarenheter belyser vindkraftsindustrins extrema kapitalintensitet. Modern förnybar energi i allmänhet och vindkraft i synnerhet är därför en usel verksamhet för att skapa sysselsättning. Den nödvändiga investeringen för att etablera ett permanent arbetstillfälle i industrin i allmänhet eller i tjänstesektorn är blott en bråkdel av vad som behövs för ett vindkraftsjobb.

Våra siffror avser endast vindkraftssektorn – utan hänsyn till hur resten av ekonomin påverkas. Med en bredare syn är det nödvändigt att också beakta de jobb som inte blir av när vindkraftssatsningen åderläter ekonomin på investeringskapital och när höjda elkostnader urholkar nationens konkurrenskraft.

En spansk studie beräknar att 2,2 jobb går förlorade för varje grönt jobb som vindkraften skapar. Italienska erfarenheter pekar i samma riktning. Om SV:s optimistiska uppgift om ökad sysselsättning i vindkraften vore korrekt, och de spanska beräkningarna av förlorade arbetstillfällen också gällde Sverige, skulle den totala effekten av planerad vindkraftsutbyggnad på svensk arbetsmarknad bli en förlust av omkring 20 000 stadigvarande jobb.

Den globala vindkraftsbubblan pyser betänkligt i finanskrisens spår. Allt fler länder har svårt att vidmakthålla subventionsnivåerna när återställning av balansen i de offentliga budgetarna fått högsta prioritet.

I början av 2009 reducerade Spaniens regering bidragen till förnybar energi med 30 procent. Då sprack bubblan och tusentals anställda i den subventionerade branschen för alternativ energi förlorade jobben. I bland annat Grekland och Portugal, som kämpar för att behålla sin kreditvärdighet, blir trycket att minska ambitionerna i bidragssystemen allt starkare, och dessa kan snart gå Spaniens väg.

I USA står stora parker med tusentals utrangerade vindkraftverk som monument över miljarder bortkastade dollar. Investeringarna som gick in med entusi-

asm medan staten var frikostig, ansåg sig inte ha råd med underhållet av anläggningarna när de offentliga stöden krympte. Vindkraftsparkerna omvandlades därför successivt till irreparabelt skrot.

Från att ha varit en het bransch med mycket snabb tillväxt, som göddes med offentliga medel, brottas världens vindkraftsindustri i dag med en besvärande överkapacitet.

Vestas, en internationellt ledande tillverkare av vindkraftsutrustning, med huvudkontor i Danmark, kungjorde i oktober en krympning av verksamheten med omfattande friställningar i företagets anläggningar runt om i världen.

De senaste årens utveckling pekar på vådorna för en industri som vindkraft att alltför hårt luta sig mot den statliga givmildheten med dess inbyggda instabilitet. När utrymmet för offentliga utgifter krymper eller när ändamålet med den stödda verksamheten förlorar trovärdighet hos politiker, stryps subventionsflödet.

De som har satsat stort på en ljus framtid kommer att bli besvikna eller rentav utarmade. Relativt få anställda kommer dock att drabbas i denna extremt kapitalintensiva verksamhet.

Konkurrensverket förvånar

Fjärrvärmens framgångssaga. Men under senare år har fjärrvärmens förtröende naggats i kanten.

Det beror i främst på att fjärrvärmens är ett oreglerat monopol där kundernas ställning är mycket svag. Priset på fjärrvärme påverkas också tydligt av monopolerna då det har stigit kraftigt genom åren och dessutom varierar stort över landet.

Den logiska åtgärden för att ge fjärrvärmens förnyat förtröende är att bryta monopolerna. Genom att införa så kallat tredjepartstillträde, TPA, till fjärrvärmensnäten kan fler aktörer sälja värme till kunderna.

Frågan om TPA har stötts och blöts i flera utredningar, Vi och många andra intressenter har stora förväntningar på den pågående TPA-utredningen.

Det är förvånande att Konkurrensverket, som är expert i utredningen, i en debattartikel pläderar för vad det kallar förhandsreglering av fjärrvärmens, mitt under pågående utredningsarbete (DI Debatt 16/11).

TPA-utredningens främsta uppgift är att föreslå hur konkurrens ska kunna införas i fjärrvärmensnäten. Det vore olyckligt att föregripa utredningens arbete.

Om, som vi tolkar uttalandet, Konkurrensverket förordar prisreglering framför konkurrens i fjärrvärmens måste man ställa frågan om Konkurrensverket är emot konkurrens.

Stig Nilsson

ordförande, industrigruppen Återvunnen energi

”Är Konkurrensverket för eller emot konkurrens?”

Även om fjärrvärmens har sina speciella förutsättningar är konkurrens och TPA fullt möjligt att införa och dessutom bra för kunder, miljö, industri och ekonomi.

Industrigruppen Återvunnen Energi representerar industrier som är stora leverantörer av restvärme. Redan i dag levererar dessa företag närmare 2,5 terawattimmar men potentialen är den dubbla. Problemet är att berörda fjärrvärmebolag med monopol i ryggen inte släpper in mer restvärme i näten.

De prioriterar egen kraftvärme och så länge monopolerna finns kvar kan de fortsätta att motarbeta den klimatneutrala restvärmen.

Därmed utnyttjas inte energiresurser optimalt, och primär energi som biobränslen används till uppvärmning i stället för att förädlas vidare.

Med rätt förutsättningar har fjärrvärmens goda förutsättningar att utvecklas. Då krävs ett i lag reglerat TPA som ger tillträde för alla till fjärrvärmensnäten.

Näten kommer även i framtiden att vara monopol. Då behövs såväl prisövervakning – eller förhandsreglering som Konkurrensverket uttrycker det – som särredovisning av kostnaderna för näten så att rätt pris tas ut då värmen distribueras till kunderna.

En grundförutsättning är att vi får konkurrens i fjärrvärmens, något som även Konkurrensverket bör se positivt på. Är Konkurrensverket för eller emot konkurrens?

Konkurrensverket väljer fel

Göran Karreskog, avdelningschef på Konkurrensverket, skriver om reglering av fjärrvärmeprierna (DI Debatt 16/11).

På Eon håller vi med Konkurrensverket om att fjärrvärmemarknaden måste utvecklas för att bättre svara mot det som kunderna efterfrågar.

Men inte genom reglering. Grundförutsättningen för att fjärrvärmens ska fortsätta att växa är fri konkurrens. I det finns utmaningar, men också möjligheter för fjärrvärmens fortsatta konkurrenskraft och utveckling.

Redan i dag har fjärrvärme hård konkurrens från en rad andra värmealternativ. Det sätter press på oss fjärrvärmeaktörer att effektivisera och sänka kostnaderna för att även i fortsättningen ha en konkurrenskraftig produktion av el och värme samt konkurrenskraftiga priser till våra kunder.

Priset är inte ett lotteri, som det raljant påstås av Konkurrensverket. På Eon sätts priset i relation till konkurrerande värmealternativ, något som också redovisas tydligt till kunderna.

Det är mycket märkligt att Konkurrensverket skriver om en reglering inom fjärrvärmensnäten utan att nämna att en statlig utredning just nu utreder hur fjärrvärmensnäten kan öppnas upp för konkurrens.

Lika märkligt är det att Konkurrensverket, vars uppdrag är att sörja för sund konkurrens, väljer att inte uppmärksamma en lösning som skulle öka konkurrensen på fjärrvärmens och öka valfriheten för kunderna.

Tredjepartsaccess, som den statliga utredningen tittar på, innebär att fjärrvärmensnäten öppnas för fler aktörer att erbjuda fjärrvärme till kunder som i dag är hänvisade till en enda leverantör.

Det faktum att fjärrvärmensnäten är naturliga monopol hindrar inte att konkurrens införs. Infrastrukturen för telefoni, elnät och järnvägsspår har redan öppnats så att fler aktörer kan konkurrera. Utgångspunkten måste vara att fjärrvärmensnäten kan öppnas på liknande vis. Konsumenterna bör mötas av en valfrihet även inom fjärrvärmens.

Eon anser att fjärrvärmens bäst utvecklas genom att man öppnar upp den för konkurrens.

Karin Jarl-Månsson

vd, Eon värme Sverige